

Марія Дептула • Аліця Поторська • Шимон Боршіх

Рання профілактика

проблем психосоціального розвитку
і ризикованої поведінки дітей та молоді

ПД9497

316.6 : 159.9

№ 35

Редакційний комітет:

Ярослав Барчик (голова),

Зигмунт Бабінські, Гжегож Домік, Гжегож Клосовські,

Бернард Мендлік, Пьотр Сьюда, Малгожата Свєнціцька,

Ева Зволінська, Іренеуш Сковрон (секретар)

Рецензент

д-р габ. Криштоф Осташевський

Переклад

д-р габ. Юлія Горбанюк

Редактор

Віолетта Юнік (Wioletta Junik)

Типографне опрацювання

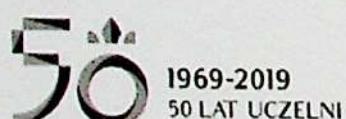
ArtStudio | Anna Mreła

© Видавництво Університету Казимира Великого у Бидгощі 2019

Ця книга або її фрагменти не можуть бути відтворені і розповсюджені без письмового дозволу власника авторських прав

Книга підготовлена в межах проекту: «Польсько-українська науково-методична співпраця для підтримки розвитку системи профілактики і підготовки спеціалістів у сфері протидії ризикований поведінці дітей і молоді в Україні», співфінансованого Державною агенцією розв'язання алкогольних проблем на підставі угоди з Університетом Казимира Великого № 36/56/3.5/17/DEA від 21 вересня 2017 року. Видання книги здійснюється з коштів, передбачених на реалізацію проекту, та власних коштів Університету Казимира Великого.

ISBN 978-83-8018-258-5

Видавництво Університету Казимира Великого
(Член Польської книжкової палати)

Редакція: 85-092 Бидгощ, вул. Огінського, 16
тел. 52 32 36 729, e-mail: wydaw@ukw.edu.pl
<http://www.wydawnictwo.ukw.edu.pl>

Розповсюдження: тел. +48 52 32 36 730, e-mail: jarno@ukw.edu.pl
Друк: Цифрова друкарня УКВ
тел. +48 52 32 36 702, e-mail: poligrafia@ukw.edu.pl
Зам. 1882. Др. арк. 10

№ 9497

Зміст

Передмова – Світлана Щудло	7
Передмова – Віолетта Юнік	9
Вступ	11
Частина I. Теоретичні основи ранньої профілактики проблем психосоціального розвитку і ризикованої поведінки дітей та молоді	13
1. Профілактика як наука та практика	14
1.1. Профілактика та предмет її досліджень	14
1.2. Профілактика як практична діяльність	22
2. Застосування наукових знань в профілактичній практиці – створення системи зміщення захисних чинників	24
2.1. Обґрунтування вибору соціальної психології розвитку як теоретичної основи профілактики проблем психосоціального розвитку і ризикованої поведінки дітей та молоді	24
2.2. Пропозиція створення системи ранньої профілактики проблем психосоціального розвитку і ризикованої поведінки дітей та молоді	33
2.2.1. Профілактика в період віку немовляти	37
2.2.2. Профілактика в період раннього дитинства	44
2.2.3. Профілактика в період дошкільного дитинства	53
2.2.4. Профілактика в період середнього дитинства	63
Частина II. Два приклади застосування на практиці концепції ранньої профілактики ризикованої поведінки дітей та молоді	75
3. Профілактика в період раннього дитинства	76
3.1. Приклади кращих практик в закладах ранньої опіки та виховання	76
3.2. Пропозиція щодо діагностики умов психосоціального розвитку в закладах ранньої опіки та виховання	84
3.3. Запобігання кривдженню дітей в період раннього дитинства	91

4. Профілактика в середньому шкільному віці	97
4.1. Окремі проблеми дітей з родин з низьким СЕС (SES) в розвитку почуття компетентності і приклади селективної профілактики	97
4.2. Характеристика окремих чинників, які загрожують розвитку в дітей почуття компетентності у виконанні шкільних завдань	103
4.2.1. Роль емоцій і стресу у формуванні почуття загрози стереотипу низьких здібностей і почуття безпорадності	106
4.2.2. Роль атрибутивного стилю у формуванні почуття загрози стереотипу низьких здібностей і почуття безпорадності	110
4.2.3. Страх поразки як причина формування почуття загрози стереотипу низьких здібностей	114
4.2.4. Формування навченої безпорадності	118
4.3. Приклади кращих практик, що збільшують шанси дітей на розвиток почуття компетентності у виконанні шкільних завдань	120
4.3.1. Створення дітям умов для зміни стилю пояснення причин успіхів і невдач у навчанні – у напрямку до раціонального стилю	120
4.3.2. Створення дітям умов для активізації позитивної мотивації	131
4.3.3. Створення дітям умов для подолання страху перед невдачею та почуттям загрози стереотипу низьких здібностей	134
4.3.4. Створення дітям умов для розвитку уважності (mindfulness)	139
Закінчення	146
Список таблиць і рисунків	149
Бібліографія	151